

Локшина Олена Ігорівна,

*член-кореспондент НАПН України,
заїдувач відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України*

УМІННЯ ВЧИТИСЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СТРИЖЕНЬ ПЕДАГОГІКИ ОЛЕКСАНДРИ САВЧЕНКО

Інформаційна революція ХХІ ст. спричиняє, у тому числі, динамічне накопичення знань, що робить неперспективним реалізацію традиційної моделі функціонування освіти. Мета освіти, яка століттями полягала в трансляції учням знань, що накопичило людство, потребувала трансформації, оскільки не відповідала глобалізаційним запитам суспільств та економік. Відповіддю стала компетентнісна модель освіти, що покликана формувати в учнів ключові компетентності, які надають можливість постійно вчитись для розбудови життєвої траєкторії у швидкозмінному світі.

У 2006 р. після ґрунтовних досліджень ЄС затвердив Європейську довідкову рамку ключових компетентностей для навчання впродовж життя. Серед восьми ключових компетентностей була названа компетентність «навчатися вчитися», яка трактується як здатність навчатися, організовувати власне навчання, у тому числі через ефективне управління часом та інформацією, як індивідуально, так і в групах. Ця компетентність включає усвідомлення власного навчального процесу та потреб, визначення доступних можливостей долати перешкоди, щоб успішно вчитися. Ця компетентність передбачає здатність отримувати, обробляти та засвоювати нові знання і навички. Компетентність «навчатися вчитися» залучає учнів спиратися на попередні знання, навички та життєвий досвід для використання у різноманітних контекстах: вдома, на роботі, у навчанні [7].

У 2018 р. ЄС була затверджена оновлена Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя, в якій компетентність «навчатися вчитися» об'єднано з особистісною та соціальною компетентностями. Ця компетентність позиціонується як інтегрована здатність ефективно керувати часом та інформацією, працювати з іншими в конструктивному ключі, залишатися стійким і керувати власним навчанням і кар'єрою.

Це здатність справлятися з невизначеністю та складністю, вчитися вчитися, підтримувати своє фізичне та емоційне благополуччя, фізичне та психічне здоров'я, а також бути здатним вести здоров'язбережувальне життя, орієнтоване на майбутнє, співпереживати і керувати конфліктами в інклюзивному контексті підтримки [6].

Затвердження Європейської довідкової рамки ключових компетентностей поклало початок трансформації систем освіти держав-членів ЄС на компетентнісні засади [2]. В Україні дискусія щодо сутності компетентностей та шляхів трансформації національної освіти на компетентнісні засади була розпочата науковцями НАПН України з початку 2000 років. Академік Олександра Савченко спільно з іншими провідними дослідниками (Н. Бібік, О. Пометун та ін.) запропонувала інноваційне бачення компетентнісної моделі національної освіти. «Компетентнісна освіта – особистісно-діяльнісна. У ній зміщується акцент на здатність особи до практичних дій в певному контексті. Звичайний результат навчання «знаю що...» змінюється у напрямі «знаю як...», наголошувала О.Я. Савченко [4].

З орієнтацією на європейський досвід та потреби розвитку української школи вперше було запропоновано перелік ключових компетентностей, серед яких уміння вчитися посідало чільне місце.

Проектуючи філософію компетентнісного підходу на початкову освіту, Олександра Савченко визначила провідну роль ключової компетентності «уміння вчитися» у формуванні розгорнутої структури учіння у початковій школі. Вона писала, що якщо у випускника початкової школи не сформовано уміння вчитися, його/її навчання не є повноцінним, тобто він/вона не хоче і не вміє по-справжньому вчитися. Якщо у молодших учнів відповідно до структури навчальної діяльності в умінні вчитися знаходять відображення усі його компоненти, то в результаті їхньої взаємодії формується готовність до самостійного учіння. Олександра Савченко запропонувала системний підхід до формування в учнів уміння вчитися як ключової компетентності, образне втілення якого відобразила у дереві пізнання. Вміння вчитись у баченні Олександри Савченко охоплює знання, уміння, навички, цінності, досвід та ґрунтується на мотиваційності, самостійності, рефлексії та волі [4].

Бачення академіком Олександром Савченко визначальної ролі трансверсальної ключової компетентності «вміння вчитися» заклало подальші орієнтири розвитку національної освіти на засадах дитиноцентризму, у визнанні принципу взаємозв'язку навчання і розвитку особистості, цілеспрямованого та взаємопов'язаного розвитку фізичних, пізнавальних, духовних

якостей дитини, гармонізації впливів різних видів діяльності на її розвиток та соціалізацію [5].

Сьогодні ідею засадничості вміння вчитися крізь призму європейсько-го бачення закладено в євроінтеграційній стратегії розвитку національної освіти. У Законі «Про освіту» (2017) навчання впродовж життя проголошено однією з ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [1].

Компетентність «навчання протягом життя», що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організації власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі проголошена ключовою компетентністю для формування в учнів у Державному стандарті початкової освіти (2018), який ґрунтується на фундаментальних ідеях академіка Савченко [3].

Отже, уміння вчитись є дороговказом академіка Олександри Савченко, що визначає інноваційний розвиток національної освіти. «Ключова компетентність уміння вчитися у розвиненому вигляді інтегрує психолого-особистісні характеристики учня зі змістовою й діяльнісною основою учіння. Володіння цим умінням програмує індивідуальний досвід успішної праці учня, запобігає перевантаженню, сприяє пізнавальній активності, ініціативі, раціональному використанню часу й засобів учіння. Не менш важливо, що людина, яка звикла самостійно вчитися, не губиться в новій пізнавальній і життєвій ситуації, не зупиняється, якщо немає готових рішень, не чекає підказки, а самостійно шукає джерела інформації, шляхи розв'язання. Отже, розвинене уміння вчитися змінює стиль мислення і життя особистості», заповідала Олександра Савченко [5].

Використані джерела

1. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.10.2022)
2. Локшина О. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року // Український педагогічний журнал. 2019. № 3. С. 21–30. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-21-30> (дата звернення: 12.10.2022)

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.10.2022)
4. Савченко О. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми // Рідна школа. 2014. № 4–5. С. 12–16. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2014_4-5_8 (дата звернення: 12.10.2022)
5. Савченко О.Я. Уміння вчитися — ключова компетентність молодшого школяра: посібник. К.: Педагогічна думка, 2014. 176 с. Режим доступу: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/savchenko.indd-_2014.pdf (дата звернення: 12.10.2022)
6. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (дата звернення: 12.10.2022)
7. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF> (дата звернення: 12.10.2022)

Лящук Любов Степанівна

заступник директора з НВР

вчитель початкових класів, вчитель-методист

Броварського ліцею № 2 ім. В.О. Сухомлинського

Київської області

УМІННЯ ВЧИТИСЯ – КЛЮЧ ДО УСПІХУ

Головне завдання, що стоїть перед сучасною школою – не вчити, а навчати вчитися. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Сформувані у здобувача освіти повноцінну навчальну діяльність можливо за умови оволодіння вмінням вчитися. Це вміння ефективно формується в умовах компетентнісного підходу до навчання, завдяки розвитку ключових компетенцій особистості.

«Уміння вчитися» – одна з найважливіших компетентностей, яка передбачає формування індивідуального досвіду участі школяра в навчальному процесі.

Навчити дитину вчитися – це «спостерігати, думати, розмірковувати, переживати радощі праці й пишатися створеним, творити красу й радість для людей і знаходити в цьому творенні щастя, захоплюватися красою природи, музики, мистецтва, збагачувати свій духовний світ цією красою», саме таким був ідеал виховання своїх учнів визначного педагога В.О. Сухомлинського.[2, с. 102]